

ความต้องการและการใช้สารนิเทศของสมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุ

นางสาว คณินิจ ศีลรักษ์

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2535

ISBN 974-581-302-8

ลิขสิทธิ์เป็นของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

018148

INFORMATION NEEDS AND USES BY MEMBERS OF THE ORGANIZATION
OF THE AGING

Miss Kanungnit Silrak

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts

Department of Library Science

Graduate School

Chulalongkorn University

1992

ISBN 974-581-302-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์   ความต้องการและการใช้สารนิเทศของสมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุ
โดย   นางสาวคณินิจ ศีลรักษ์
ภาควิชา   บรรณารักษศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา   ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุพรรณี วราทร

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

ดร. กวาร์

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. กวาร์ วัชรากัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ดร. จันทวัฒน์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ศจี จันทวัฒน์)

ดร. สุพรรณี

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุพรรณี วราทร)

ดร. อัมพร

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ อัมพร ทีชะระ)

ดร. พรหมพิมล

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรหมพิมล กุลบุญ)

หนังสือ ที่ลรัภษ : ความต้องการและการใช้สารนิเทศของสมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุ
(INFORMATION NEEDS AND USES BY MEMBERS OF THE ORGANIZATION OF THE
AGING) อ.ที่ปรึกษา : ศศ.สุพรรณี วราพร, 206 หน้า. ISBN 974-581-302-8

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความต้องการและการใช้สารนิเทศของสมาชิกขององค์กร
ผู้สูงอายุด้านเนื้อหาและรูปแบบของสารนิเทศ วัตถุประสงค์ในการใช้สารนิเทศ แหล่งสารนิเทศที่ใช้ และ
ปัญหาในการใช้สารนิเทศ

ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้สารนิเทศโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้
ปัญหาสุขภาพ เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ เพื่อความเพลิดเพลิน และเพื่อความมั่นคงใน
จิตใจ ตามลำดับ โดยมีความต้องการและการใช้สารนิเทศเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยในระดับมาก
โดยเฉพาะเรื่องการป้องกันโรค การดูแลรักษาร่างกาย และการออกกำลังกาย และมีความต้องการ
และการใช้สารนิเทศด้านอื่น ๆ ได้แก่ ความปลอดภัย ที่อยู่อาศัย การท่องเที่ยว ศาสนาและความเชื่อ
ภูมิศาสตร์ ความรู้ทั่วไป สวัสดิการสังคม ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม กฎหมาย และชีวประวัติ ในระดับ
ปานกลาง ในด้านรูปแบบของสารนิเทศ สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุมีความต้องการและการใช้สารนิเทศ
ในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การสื่อสารระหว่างบุคคล การสารัตถ์ วัสดุพิมพ์ และวัสดุไม่ตีพิมพ์ ในระดับ
ปานกลาง โดยรูปแบบของสารนิเทศที่สมาชิก มีความต้องการและการใช้สูงสุดคือ การสื่อสารระหว่าง
บุคคล สำหรับแหล่งสารนิเทศ สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุใช้สารนิเทศจากแหล่งสารนิเทศต่าง ๆ ใน
ระดับปานกลาง โดยใช้แหล่งสารนิเทศที่เป็นสื่อมวลชนสูงสุด และใช้แหล่งสารนิเทศที่เป็นบุคคล สถาบัน
และสมบัติส่วนบุคคลรองลงมา

สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุประสบปัญหาในการใช้สารนิเทศในระดับปานกลางทุกด้าน ได้แก่
ปัญหาจากตนเอง ปัญหาจากรูปแบบของสารนิเทศ และปัญหาจากแหล่งสารนิเทศ ตามลำดับ ปัญหาที่สมาชิกฯ
ประสบสูงสุดแต่ละด้าน ได้แก่ ปัญหาจากตนเองในเรื่องสุขภาพร่างกาย ปัญหาจากรูปแบบในเรื่องวัสดุพิมพ์
และวัสดุไม่ตีพิมพ์มีราคาแพง และปัญหาจากแหล่งสารนิเทศในเรื่องหนังสือและหนังสือพิมพ์มีราคาแพง
รายการโทรทัศน์ วิทยุ เกี่ยวกับผู้สูงอายุมีน้อย และสถานที่ตั้งของแหล่งสารนิเทศที่เป็นสถาบันต่าง ๆ
อยู่ห่างไกล

ภาควิชา .....บรรณารักษศาสตร์.....
สาขาวิชา .....บรรณารักษศาสตร์.....
ปีการศึกษา ..... 2534 .....

ลายมือชื่อนิสิต .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

C010454 : MAJOR LIBRARY SCIENCE

KEY WORD : INFORMATION/THE AGING/MEMBERS OF THE ORGANIZATION OF THE AGING

KANUNGNIT SILRAK : INFORMATION NEEDS AND USES BY MEMBERS OF THE ORGANIZATION OF THE AGING. THESIS ADVISOR : ASST.PROF. SUPANNEE VARATORN, 206 PP. ISBN 974-581-302-8

The purposes of this research were to study information needs and uses of members of the Organization of the Aging in the areas of content and format of information and the objectives, sources and problems in using information.

It was found that most of the members of the Organization of the Aging used information to solve health problems, to be up to date, to increase their knowledge, to entertain and to be secure, respectively. The members of the Organization of the Aging needed and used information on health at high level, especially the topics on illness prevention, health care and exercises. Moreover, they needed and used information on security, housing, travel, religion and belief, geography, general knowledge, social welfare, history, culture, law and biography at medium level. The members of the Organization of the Aging needed and used information in various formats at medium level: personal communication, demonstration, and printed and non-printed media. Among these, personal communication was the most needed and used.

The members of the Organization of the Aging used information from many sources at medium level: the mass media, persons, institutions and personal collections.

The problems confronted by members of the Organization of the Aging in using information were at medium level. They were from the members, formats and sources of information respectively. The most serious problems in each aspect were: the members their health; the format-printed and non printed media were expensive; and the sources of information-books and newspapers were expensive, television and radio programs for the aging were rare and the distance of institutions that were sources of information.

ภาควิชา..... บรรณารักษศาสตร์
สาขาวิชา..... บรรณารักษศาสตร์
ปีการศึกษา..... 2534

ลายมือชื่อผู้บันทึก.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สุพรรณี วราทร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาสละเวลาตรวจ แก้ไขข้อบกพร่อง ให้
คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยความเอาใจใส่และปรารถนาดีตลอดมา จึงขอกราบ
ขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้ นอกจากนี้ ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์
ศจี จันทวิมล ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ อัมพร ทีชะระ และ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรรณิมา กุลบุญ

ขอกราบขอบพระคุณประธานชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลตำรวจ โรงพยาบาลสงฆ์
โรงพยาบาลศิริราช และศูนย์บริการสาธารณสุข 29 ช่าง-นุชเนตร ตลอดจนท่านผู้สูงอายุที่
เป็นสมาชิกของชมรมดังกล่าวทุกท่านอย่างสูงยิ่ง ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ที่ช่วยเหลือและให้คำแนะนำ โดยเฉพาะ คุณสุภารัตน์ พงษ์เจริญ
คุณนิภา ภคธारा คุณจงดี ปิยะศิรินนท์ คุณอุบล รังสิวัตน์ และ ร.ต.อ.ธรรมรงค์ เพชรแก้ว
ที่ให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ด้วยดีเสมอมา

ท้ายที่สุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ คุณพี่ทุกคน และน้อง ที่ได้ช่วยเหลือ
จนสำเร็จการศึกษา

ศูนย์วิทยพัชรพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
แนวเหตุผล	6
ขอบเขตของการวิจัย	6
วิธีดำเนินการวิจัย	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	9
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
บทที่	
2 ผู้สูงอายุกับสารนิเทศ	14
ผู้สูงอายุ	14
ลักษณะของผู้สูงอายุ	16
ปัญหาของผู้สูงอายุ	24
ความต้องการของผู้สูงอายุ	26
สารนิเทศ	27
ความต้องการและการใช้สารนิเทศ	28
ปัญหาการใช้และการเข้าถึงสารนิเทศ	29

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
สารนิเทศสำหรับผู้สูงอายุ	31
เนื้อหาของสารนิเทศสำหรับผู้สูงอายุ	31
รูปแบบของสารนิเทศสำหรับผู้สูงอายุ	33
แหล่งสารนิเทศสำหรับผู้สูงอายุ	33
องค์กรผู้สูงอายุ (ชมรมผู้สูงอายุ)	37
สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ	37
ลักษณะของชมรมผู้สูงอายุ	38
ชมรมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร	42
บทที่	
3 วิธีดำเนินการวิจัย	43
การกำหนดประชากร	43
กลุ่มตัวอย่าง	44
การสุ่มตัวอย่าง	46
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	47
การเก็บรวบรวมข้อมูล	48
การวิเคราะห์ข้อมูล	50
บทที่	
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	49
บทที่	
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	122
สรุปผลการวิจัย	122
อภิปรายผล	135
ข้อเสนอแนะ	149

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	153
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก ประวัติชมรมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร	163
ภาคผนวก ข แบบสอบถาม	180
ประวัติผู้เขียน	206

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
ก	จำนวนผู้สูงอายุ จำแนกตามชมรมและระดับการศึกษา	45
1	เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม	50
2	สถานภาพการสมรส	51
3	ระดับการศึกษา	52
4	การประกอบอาชีพ	53
5	รายได้	54
6	ลักษณะการอยู่อาศัย	55
7	กิจวัตรประจำวัน	56
8	วัตถุประสงค์ในการใช้สารนิเทศ	57
9	ความต้องการและการใช้สารนิเทศ จำแนกตามเนื้อหาของสารนิเทศ	58
10	ความต้องการและการใช้สารนิเทศ จำแนกตามเนื้อหาสารนิเทศด้านศาสนา และความเชื่อ	61
11	ความต้องการและการใช้สารนิเทศ จำแนกตามเนื้อหาของสารนิเทศด้าน วัฒนธรรม	63
12	ความต้องการและการใช้สารนิเทศ จำแนกตามเนื้อหาของสารนิเทศด้าน กฎหมาย	65
13	ความต้องการและการใช้สารนิเทศ จำแนกตามเนื้อหาของสารนิเทศด้าน ความปลอดภัย	67
14	ความต้องการและการใช้สารนิเทศ จำแนกตามเนื้อหาของสารนิเทศด้าน ที่อยู่อาศัย	69
15	ความต้องการและการใช้สารนิเทศ จำแนกตามเนื้อหาของสารนิเทศด้าน สุขภาพอนามัย	71
16	ความต้องการและการใช้สารนิเทศ จำแนกตามเนื้อหาของสารนิเทศด้าน สวัสดิการ	73

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
17	ความต้องการและการใช้สารนิเทศ จำแนกตามเนื้อหาของสารนิเทศด้าน ภูมิศาสตร์	75
18	ความต้องการและการใช้สารนิเทศ จำแนกตามเนื้อหาของสารนิเทศด้าน การท่องเที่ยว	77
19	ความต้องการและการใช้สารนิเทศ จำแนกตามเนื้อหาของสารนิเทศด้าน ประวัติศาสตร์	79
20	ความต้องการและการใช้สารนิเทศ จำแนกตามเนื้อหาของสารนิเทศด้าน ชีวประวัติ	81
21	ความต้องการและการใช้สารนิเทศ จำแนกตามเนื้อหาของสารนิเทศด้าน ความรู้ทั่วไป	84
22	ความต้องการและการใช้สารนิเทศ จำแนกตามรูปแบบของสารนิเทศ	86
23	ความต้องการและการใช้สารนิเทศ จำแนกตามรูปแบบของสารนิเทศประเภท วัสดุตีพิมพ์	88
24	ความต้องการและการใช้สารนิเทศ จำแนกตามรูปแบบของสารนิเทศที่เป็น หนังสือ	90
25	ความต้องการและการใช้สารนิเทศ จำแนกตามรูปแบบของสารนิเทศประเภท วัสดุไม่ตีพิมพ์	92
26	ความต้องการและการใช้สารนิเทศ จำแนกตามรูปแบบของสารนิเทศประเภท การสื่อสารระหว่างบุคคล	94
27	การใช้แหล่งสารนิเทศ	96
28	การใช้แหล่งสารนิเทศ จำแนกตามประเภทย่อยของแหล่ง	97
29	ปัญหาในการใช้สารนิเทศ	100
30	ปัญหาจากตนเอง	101

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
31	ปัญหาจากรูปแบบของสารนิเทศ	102
32	ปัญหาจากรูปแบบของสารนิเทศ จำแนกตามประเภท	103
33	ปัญหาจากแหล่งสารนิเทศที่เป็นสมบัติส่วนบุคคล	104
34	ปัญหาการใช้แหล่งสารนิเทศที่เป็นสมบัติส่วนบุคคล	107
35	ปัญหาการใช้แหล่งสารนิเทศที่เป็นบุคคล	109
36	ปัญหาการใช้แหล่งสารนิเทศที่เป็นสถาบัน	113
37	ปัญหาการใช้แหล่งสารนิเทศที่เป็นสื่อมวลชน	118

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย